

CUMHURİYET DÖNEMİNDE YAPILAN SÖZLÜK ÇALIŞMALARI VE TÜRKÇE SÖZLÜKLER ÜZERİNE BİR KAYNAKÇA DENEMESİ

Halit DURSUNOĞLU

Doç. Dr. Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Ana
Bilim Dalı

ÖZET: Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşuyla birlikte, Atatürk sayesinde “Türk” kimliğiyle beraber “Türkçe” de âdeta makus talihini yenmiş; lâayık olduğu değeri görmeye başlamıştır. 1928 yılında yapılan Harf İnkılabı ve 1932 yılında kurulan Türk Dili Tetkik Cemiyeti (Türk Dil Kurumu), Türkçenin gelişiminde ve kullanımında milât oluşturmuştur. Atatürk’ün Türk dilini koruma ve kullanmada bütün kurumların ve şahsiyetlerin hassas olması gerektiği konusundaki tavsiyesi Türkçenin gelişimine ve kullanımına çok önemli katkıda bulunmuş ve bu doğrultuda çok önemli çalışmalar daha o hayatta iken başlamış ve bu durum zaman zaman sekteye uğrasa da günümüze kadar devam etmiştir. Türkçeyi kendine dert edinen, Türkçeye hizmeti ibadet bilen Türkçe sevdalısı şahıs ve kurumların yaptığı en önemli hizmetlerden biri de sözlük çalışmalarıdır. Büyük bir emek, özveri ve gayretin ürünü olan bu çalışmalar, Türkçeye yapılan en büyük hizmetlerden biridir. Bu yazıda bu hizmete katkıda bulunan şahıs ve kurumlar ile ortaya koydukları eserler esas alınmıştır.

Anahtar kelimeler:Türkçe, sözlük, dil, Türkçe sözlük

DICTIONARY STUDIES DURING REPUBLIC PERIOD AND A RESEARCH ATTEMPT ON TURKISH DICTIONARIES

ABSTRACT: Turkish Language began to be worthwhile of it deserved and “Turkish“ overcame its adverse fortune with “Turkish” idendity by courtesy of Atatürk by Turkish Republic foundation. Alphabet revolution in 1928 and foundation of Turkish Language Institution in 1932 were starting points in development and usage of Turkish. Atatürk’s advices for all individuals and institutions about being conscientious to preserving and usage of Turkish have significant contributions to the development and usage of Turkish and studies for this duty started when he was alive and this situation has continued up to now although there has been some occasional interruptions. One of the most important contributions made by individuals and institutions who love Turkish, is dictionary studies. This studies which are the result of a great effort, self-devotion and ardor are one of the most significant contiribution to Turkish. Individuals and institutions who have contributed to this duty and their works are the essence of this essay.

Key Words:Turkish, dictionary, language, Turkish Dictionary

1. Giriş

“Kamus bir milletin hafızasıdır, yani kendisidir.” der Cemil Meriç. Sözlük geçmişle bugün, bugünle gelecek arasında bağ kuran en önemli kültürel kaynakların başında gelmektedir. Sözlük, atalarımızın ağızında, yaşamında var olanları bize bildiren; bizim ağızımızda, yaşamımızda var olanları da gelecek nesillere ileten en önemli aktarım aracıdır.

Kültürümüzün ve dilimizin zenginliğinin en önemli tanığı olan sözlükler sayesinde, bir taraftan bu zenginlik korunurken bir taraftan da bu zenginliğin artması için yeni çalışmalar yapılmakta; bunun neticesinde de, yeni sözlükler ortaya konmaktadır. Dilimizin gelişimi için de bu tür çalışmaların sürdürülmesi zaten mecburî bir gereksinimdir.

Türkçeyi kendine dert edinen, Türkçe sevdalısı kurum ve kişiler sayesinde Türkçenin hiç de küçümsenmeyecek kadar sözlüğü bulunmaktadır. Bu çalışmaların çokluğu, dilimizin gelişiminin lehine bir durumdur. Dilimizi yabancı dillerin tehdidinden korumak ve yozlaştırmanın pençesinden kurtarmak için yapılabilecek en önemli çalışmalardan olan sözlük çalışmaları, çok emek gerektirdiği ve külfetli olduğu için bu çalışmaları yapan kurum ve kişileri de minnet ve şükranla anmak gerekir.

2. Sözlük

Sözlük, bir dildeki kelimeleri, alfabetik olarak sıralayıp onların anlamlarını gösteren bir kelime kitabıdır, denebilir.

Kelimeler, dildeki harflerin alfabetik dizimine göre sıralanır. Dillerdeki bazı özel işaretler de bu sıralamada esas alınır.

Kelimelerin anlamları verilirken özellikle hacimli ya da büyük sözlüklerde kelimelerin tarihî süreçte kazandığı gerçek anlamların yanı sıra yan anlamlara, mecazî anlamlara ve terim anlamlarına da yer verilir.

Sözlüklerin bazılarında kelimenin kökenin (etimolojik kökeninin) hangi dile ait olduğunu, kelime türü olarak hangi türe girdiğini, yapı itibarıyla nasıl bir yapıya sahip olduğunu gösteren bilgilere de yer verilir.

Bazı sözlüklerde kelimenin anlamı ya da anlamları, cümledeki kullanımıyla verilerek kavratılmaya çalışılır. Seçilen örneklerle öncelikle kelimenin anlamı kavratılmaya çalışılırken diğer yandan da kullanıcının bilgi birikimine, edebî zevkine katkıda bulunulmaya çalışılır.

Alıntı kelimelerin telaffuzuna yer veren sözlükler de vardır. Bu da dilin doğru kullanımında sözlüklerin önemli bir yere sahip olduğunu gösteren önemli bir delildir.

Sözlüklerin kullanım kolaylığı da çok önemlidir. Bunun için de değişik dizin işlemleri kullanılmaktadır. Bu çalışmalar günümüzde de artarak devam etmektedir.

Sözlükler birer baş ucu eseridir, temel eserdir. Bu anlamda çok önemli kaynaklardır. Hangi alanda çalışılırsa çalışılsın bir şekilde sözlüğe muhakkak başvurulmaktadır.

Eğitim-öğretim hayatında, bilimsel hayatta sözlük kullanmak âdeta zorunlu bir ihtiyaçtır. Özellikle dil ve anlatım çalışmalarında çalışanın eli, ayağı gibidir sözlükler. Bunun yanı sıra günlük hayatta da sıklıkla sözlüklere başvurulmaktadır ya da başvurma ihtiyacı hissedilmektedir. Bu ihtiyaca bağlı olarak da sözlükler her zaman talep edilen kaynak eserler durumundadır.

Sözlük bir kültür taşıyıcısı da olduğu için özellikle bunun farkında olan milletler tarafından çok etkili kullanılmıştır. Bu beyanda sözlükler bir kültürel emperyalizm aracı olarak da kullanılmıştır. Bu nedenle özellikle bazı sözlüklerin hazırlanmasında özel kurullar oluşturulmuş ya da o dili çok etkili kullananlara bu yönde imkânlar sunulmuş; bu, aynı zamanda, bir devlet politikası hâline de getirilmiştir.

Milletler, medeniyetler veya kültürler birçok kişinin kafasında sözlüklerle hatırlanır, anılır olmuştur. Bu anlamda Hıristiyan toplumlar için, *Latince* ve *Yunanca*; Yahudi toplumlar için, *İbranice*; Müslüman toplumlar için de *Arapça* ve *Farsça* bazı sözlükler haklı bir şöhretin sahibi olmuşlardır.

Başka milletleri, kültürleri ve eserleri anlama çabasının bir ürünü olarak da sözlükler büyük bir gelişim alanı bulmuştur. Başka medeniyetleri, kültürleri tanıma ve anlama çeviri eserlerle başladığı için bu anlamda sözlüklere büyük bir gereksinim duyulmuştur.

Dillerin zenginliği ya da fakirliği, gelişmişliği ya da gelişmemişliği gibi değerlendirmelerde ölçütlerden biri olarak sözlüklerin esas alındığı da olmuştur.

Sözlükler, dil tarihi açısından çok önemli eserlerdir. Dilin tarihî seyri ile ilgili en somut verilere sözlüklerden ulaşılır. Kelimelerin tarih içindeki değişim ve gelişimleri, kullanım durumları hep sözlükler vasıtasıyla öğrenilir.

Sözlüklerin milletlerin tarihinde de çok önemli bir yeri vardır. Sözlükler, bir milletin dilinin, kültürünün canlı, yaşayan hafızasıdır. Dil ve kültür en canlı hâliyle sözlüklerde yaşamakta ve yaşatılmaktadır. Geçmişle bugün arasında kurulan kültürel bağların birçoğu da sözlükler vasıtasıyla kurulur.

3. Sözlük çalışmalarının amacı

Sözlük çalışmalarının şu amaçlar doğrultusunda yapıldığı söylenebilir:

1. Dilin söz varlığını tespit etmek
2. Dilin mevcut söz varlığına sahip çıkarak zenginliğini korumak
3. Dilin aslındaki zenginliğine sahip çıkmak
4. Dilin mevcut zenginliğini gelecek nesillere aktarmak
5. Dili yabancı dillerin etkisinden korumak
6. Dilin doğru ve etkili kullanımına yardımcı olmak
7. Dilin kullanımında yapılan yanlışların önüne geçmek
8. Söyleyiş hatalarını önlemek
9. Başka dillerin öğrenilmesinde yardımcı olmak
10. Diller arasındaki ilişkiyi ortaya koymak
11. Yöresel ağızlarda var olan sözleri derlemek, toplamak
12. Eğitim-öğretim hayatında dilin anlaşılması hususunda yaşanan sorunları çözüme kavuşturmak

4. Cumhuriyet Döneminde Sözlük Çalışmaları

Cumhuriyet Dönemi, Türkçe için bir milat olmuştur. Atatürk'ün Türkçeye verdiği önem ve gösterdiği hassasiyet, Türkçe için önemli atılımların yapıldığı bir dönem olmuştur. Atatürk döneminde, bir başka ifadeyle Cumhuriyetin ilk dönemlerinde, dil alanında yapılan en önemli atılımlar şunlar olmuştur: (Yetiş, 2005)

1. Dil Encümenliği kurulması
2. Türk yazı sisteminde Lâtin harflerinin kabulü
3. Türk Dili Tetkik Cemiyetinin kurulması
4. Dil Kurultayları
5. Güneş-Dil Teorisi
6. Türk dilini sadeleştirme çabaları
7. Gramer çalışmaları
8. Sözlük çalışmaları

Bunlar arasında özellikle Türk yazı sisteminde Lâtin harflerinin kabulü ile Türk Dili Tetkik Cemiyetinin kurulmasının çok daha ayrı bir yeri ve önemi vardır. Özellikle bu atılımlardan sonra, Atatürk'ün teşviki ve önderliği ile, Türk dili ile ilgili çalışmalar büyük önem ve hız kazanmıştır. En yoğun dönemlerinde

bile Türkçe ile ilgili çalışmalara öncülük eden ve hayatının son dönemlerinde de yine en fazla hassasiyeti dil çalışmalarına gösteren Atatürk'ün bu çabaları Türkçe ile ilgili çalışmaların da öncüsü olmuştur.

Atatürk, Türk dili ile ilgili yerli ve yabancı araştırmaları bizzat kendisi incelemiş; dönemindeki bilgileri de Türk dili üzerinde araştırmalar yapmaya yönlendirmiştir. Özellikle Arapça ve Farsça kelimelere karşılıklar bulunması konusuyla başlayan ve sözlük çalışmalarının Cumhuriyet dönemindeki başlangıcını oluşturan dil çalışmaları da yine onun başkanlığında yapılmıştır. Atatürk döneminde yapılan önemli çalışmalardan biri de 13. yüzyılda başlayan Batı Türkçesinin eski eserlerinin taranmasıyla oluşan "*Tarama Sözlüğü*" ve Anadolu ağızlarında kullanılan kelimelerin derlenmesiyle oluşturulan "*Derleme Sözlüğü*" çalışmalarıdır.

Bu dönemde, Türkçenin bütün kelimelerini açıklamak gayesiyle ilk büyük sözlük kitabı olarak MEB tarafından Hüseyin Kâzım Kadri'nin hazırladığı "Büyük Türk Lugatı" çıkarılmıştır. İlk iki cildi 1927 yılında eski harflerle, son iki cildi de 1942 yılında yeni harflerle yayımlanmıştır. Yeni Türk alfabesindeki sıraya göre dizilmeyişi ve iki cildinin eski harflerle yayınlanmış bulunması, yeni nesillerin bu büyük eserden faydalanmasını hayli güçleştirdiği için bu sözlük, kullanıma pek de elverişli olmamıştır. (Akkuşak, 2007)

Atatürk dönemi sonrasında ise, dil çalışmalarının önemli bir kolunu oluşturan sözlük çalışmaları ilk ürününü vermiş ve Cumhuriyet döneminin ilk Türkçe sözlüğü 1945 yılında TDK tarafından basılmıştır. O tarihten günümüze birçok kurum, kuruluş ve şahıs çeşitli sözlükler yayımlamışlardır. Bu çalışmaların hepsini Türkçeye yapılabilecek en büyük hizmetlerden biri olarak kabul etmek gerekir.

Sözlük çalışmaları denince, Türk dili ve edebiyatı ile ilgili her konuda çok önemli hizmetleri yerine getiren TDK'ye de ayrı bir yer ayırmak gerekir. Yasal görevleri arasında sözlük çalışmaları ve yazım kılavuzları hazırlama bulunan TDK'nin özellikle 1990'lı yıllardan sonra yaptığı çalışmalar her bakımdan takdire şayandır. "*Türkçe Sözlük*"ü her baskısında daha da zenginleştirerek yayımlayan Kurum, bunun yanı sıra Türkiye Türkçesinin tarihî sözlükleri ve diğer Türk lehçelerinin sözlükleri ile ilgili olarak da hummalı bir çalışma ve çabanın içerisinde. Türk Dil Kurumunun sözlüklerle ilgili çok önemli bir çalışma alanını da sanal ortamdaki hizmetleri oluşturmaktadır. Türk Dil Kurumunun katılım ve katkılarıyla, imece usulüyle, geliştirmeye devam ettiği "*Güncel Türkçe Sözlük*", "*Büyük Türkçe Sözlük*" alanda çok büyük bir hizmet sunmaktadır. TDK'nin son yıllarda yaptığı çalışma ve atılımlarla Türkçe sözlük çalışmaları âdeta altın çağını yaşamaya başlamıştır. Bu çalışmalardan bazıları şunlardır:

1. Güncel Türkçe Sözlük

Türkçenin en güvenilir, en gelişmiş ve en güncel sözlüğü durumundadır. Türk Dil Kurumu tarafından 1945'ten beri yayımlanan "*Türkçe Sözlük*"ün Genel Ağ'daki sürümü olan *Türkçe Sözlük*, dilimizde yaşanan gelişmelere bağlı olarak sürekli güncellenmektedir. 2011 yılı itibariyle sözlükte 121.509 anlam bulunmaktadır.

2. Büyük Türkçe Sözlük

Türkçenin bütün söz varlığını bir araya getiren ve ortak bir veri tabanında kullanıma sunulan *Büyük Türkçe Sözlük*, yazı dilimizin söz varlığının yanı sıra bütün bilim, sanat ve spor terimlerini, yer adlarımızı, kişi adlarımızı, bölge ağızlarımızdaki ve kaynaklarımızdaki sözcükleri, deyimleri içermektedir. 2011 yılı itibariyle *Büyük Türkçe Sözlük*'te söz, deyim, terim ve ad olmak üzere toplam 616.767 söz varlığı bulunmaktadır.

3. Sesli Türkçe Sözlük

İlk baskısı 1945 yılında yayımlanan ve her baskısında geliştirilen, zenginleştirilen Türkçe Sözlük'e dayalı olarak 2002 yılında sanal ortamda hizmete sunulan sözlüktür.

4. Tarama sözlüğü

Türk Dil Kurumunun 1965 yılından 1977 yılına sekiz cilt olarak yayımladığı XIII. yüzyıldan beri tarihî Türkiye Türkçesiyle yazılmış kitaplardaki kelimeleri içerir. Eser, yine 8 cilt olarak 2009 yılında yeniden yayımlanmıştır.

5. Derleme Sözlüğü

Türkiye Türkçesi ağızlarından derlenmiş kelimeleri içeren “*Derleme Sözlüğü*” daha önce 12 cilt hâlinde, 2009 yılında ise 6 cilt hâlinde birleştirilmiş ve tıpkıbasımı yapılmıştır.

Türkçenin söz varlığını veri tabanına aktarma çalışmasının bir parçası olarak Derleme Sözlüğü de Genel Ağ ortamına aktarılmıştır.

6. Kişi Adları Sözlüğü

Erkek ve kız adlarının çeşitli kaynaklardan taranmasıyla hazırlanmış bir sözlüktür.

2011 yılı itibariyle sözlükte 3612 kız, 7230 erkek olmak üzere toplam 10842 ad bulunmaktadır.

7. Terim sözlükleri

Türkçenin bilim dili olarak daha da geliştirilmesi amacıyla Türk Dil Kurumu, kuruluşundan bu yana bilim terimleri üzerinde çalışmalar yürütmektedir.

Türkçenin bütün söz varlığını bir veri tabanına aktarma çalışmasının bir parçası olan *Bilim ve Sanat Terimleri Ana Sözlüğü*, Türk Dil Kurumunun kuruluşundan bu yana yayımladığı terim sözlükleri ile yakın dönemde kurulan çeşitli terim çalışma gruplarında hazırlanan terim sözlüklerinden oluşmaktadır.

TDK'nin terim çalışmalarında öncü, Atatürk'tür. Askerlik terimlerini türeten Atatürk, matematik ve geometri terimlerinin türetilmesi çalışmalarına bizzat katılmış ve türettiği terimlerle yeni bir geometri kitabı yazmıştır. Türkçe terim çalışmalarına öncülük etmesi dolayısıyla Geometri kitabındaki terimler içinde geçtiği cümle ile birlikte sözlük veri tabanına aktarılarak araştırmacıların kullanımına sunulmuştur. Şu anda veri tabanında, geometri başta olmak üzere Türk Dil Kurumunun yayımladığı ve hazırlamakta olduğu terim sözlüklerinde yer alan 185.332 terim bulunmaktadır.

8. Türk Lehçeleri Sözlüğü

Türk Dil Kurumunun Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Ahmet Yesevi Üniversitesinin iş birliği ile gerçekleştirdiği Türk Lehçeleri Sözlüğü yazılımı Türk lehçeleri arasında karşılıklar kılavuzu olarak hazırlanmıştır. 1991 yılında Kültür Bakanlığı tarafından yayımlanan *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü* adlı eserin veri tabanına aktarılmasından oluşan bu çalışmada Türkiye Türkçesi ile birlikte Azerbaycan, Başkurt, Kazak, Kırgız, Özbek, Tatar, Türkmen ve Uygur lehçelerinin söz varlığından seçilmiş sözler bulunmaktadır. Şu anda 75.000 söz varlığının bulunduğu bu karşılıklar kılavuzu, Kurumumuzun yürüttüğü *Türk Lehçeleri ve Şiveleri Sözlüğü* ve *Grameri Saha Araştırma Projesi* kapsamında hazırlanan sözlüğün de katılımıyla Türk lehçelerinin en kapsamlı sözlüğü ortaya konulmuş olacaktır.

9. Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü

Türk Dil Kurumu, Türkçedeki Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü'nü 12 Temmuz 2007 tarihinden itibaren Genel Ağ ortamında kullanıma sunmuştur.

10. Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü

Türk Dil Kurumunun yayımlamış olduğu Derleme Sözlüğü'nün katkılarıyla geliştirilerek yaklaşık 232.000 söz varlığından oluşan biçimi Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü, 25 Mart 2008 tarihinden itibaren Genel Ağ ortamında kullanıma sunulmuştur.

Bunun yanı sıra “*Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*”, “*Türkçede Eş ve Yakın Anlamli Kelimeler Sözlüğü*”, “*Resimli Okul Sözlüğü*”, “*İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük*” ve “*Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*” gibi sözlük çalışmaları; “*Türkiye Türkçesinin Tarihî Sözlükleri*” gibi projeler de Türk Dil Kurumunun devam eden çalışmaları arasındadır.

Cumhuriyetin kuruluşundan bugüne birçok kurum, kuruluş ve şahıs çeşitli sözlükler yayımlamışlardır. Bu çalışmaların hepsini Türkçeye yapılan çok büyük hizmetler olarak değerlendirmek gerekir. Tespit edebildiğimiz kadarıyla Cumhuriyet döneminde yapılan ilk sözlük çalışması 1945 yılında yapılmıştır. Bu tarihten sonra yayımlanan sözlük çalışmaları ile bu çalışmaları yapan kurum ve kişiler şöyledir:

5. Cumhuriyet Döneminde Yapılan Sözlük Çalışmaları

5.1. 1945-1949 yılları Arasında Yayımlananlar

TDK (1945), *Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 669 sayfa.

Perek, Faruk Zeki (1946), *Latince-Türkçe Sözlük*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay., 112 sayfa.

Okçugil, K.M. Vasıf (1948), *Telaffuzlu İngilizce-Türkçe Okul Lugati*, İstanbul: Kanaat Kitabevi, 942 sayfa.

5.2. 1950-1959 Yılları Arasında Yayımlananlar

Amerikan Bord Neşriyat Dairesi (1950), *Yeni Redhouse Lugati İngilizce-Türkçe*, İstanbul: Amerikan Bord Neşriyat Dairesi, 1196 sayfa.

Perek, Faruk Zeki (1952), *İzahlı Latince-Türkçe Sözlük*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay., 376 sayfa.

Sinanoglu, Suat (1953), *Yunanca-Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, AÜDTCF Yayınları, 374 sayfa.

Ağakay, M. Ali (1955), *Türkçe Sözlük*, 2.bs., Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 828 sayfa.

Ağakay, M. Ali (1959), *Türkçe Sözlük*, 3.bs., Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 856 sayfa.

Özön, Mustafa Nihat (1959), *Büyük Osmanlıca-Türkçe Sözlük*, Genişletilmiş 3.bs., İstanbul: İnkılap Kitabevi, 780 sayfa.

5.3. 1960-1969 Yılları Arasında Yayımlananlar

Nabi, Yaşar (1961), *Kılavuz Sözlük: Osmanlıca-Türkçe / Türkçe-Osmanlıca Sözlük*, İstanbul: Varlık Yayınevi, 166 sayfa.

Ağakay, M. Ali (1962), *Fransızca-Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 632 sayfa.

Devellioğlu, Ferit (1962), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Ankara: Doğu Matbaası, 1440 sayfa.

- Ediskun, Haydar ve Dürder, Baha (1963), *Türkçe Konuşan Sözlük: Ortaokullar İçin*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 672 sayfa.
- Demiray, Kemal ve Alaylıoğlu, Ruşen (1964), *Ansiklopedik Türkçe Sözlük*, İstanbul: İnkılap ve Aka Kitapevleri, 590 sayfa.
- Ağakay, M. Ali (1966), *Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 808 sayfa.
- TDK (1966), *Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 808 sayfa.
- Alkım, Bahadır ve diğerleri (1968), *Redhouse Yeni Türkçe-İngilizce Sözlük*, 1.bs., İstanbul: Redhouse Yayınevi, 1292 sayfa.
- Kocabay, Yalçın (1968), *Türkçe-Fransızca Büyük Sözlük*, Ankara: Başnur Matbaası, 828 sayfa.
- Tuğlacı, Pars (1968), *Büyük Fransızca-Türkçe Sözlük*, İstanbul: Pars Tuğlacı Yayınları, 825 sayfa.
- Amerikan Bord Neşriyat Dairesi (1969), *Yeni Redhouse Lugati İngilizce-Türkçe*, 7.bs., İstanbul: Amerikan Bord Neşriyat Dairesi, 1214 sayfa.
- TDK (1969), *Türkçe Sözlük*, Gözden Geçirilmiş 5.bs., Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 832 sayfa.

5.4. 1970-1979 Yılları Arasında Yayımlananlar

- Devellioğlu, Ferit (1970), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat: Eski ve Yeni Harflerle*, 2.bs., Ankara: Doğu Matbaası, 1440 sayfa.
- İz, Fahir (1971), *İngilizce-Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 416 sayfa.
- Moran, A.Vahid (1971), *Türkçe-İngilizce Sözlük*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1368 sayfa.
- Olgun, İbrahim ve Draşan, Cemşit (1970), *Türkçe-Farsça Sözlük*, İstanbul: Yeni Zamanlar Dağıtım, 536 sayfa.
- Püsküllüoğlu, Ali (1971), *Öz Türkçe Sözlük*, 2.bs., Ankara: Bilgi Yayınevi, 381 sayfa.
- Arıkan, Necmettin (1972), *Telaffuzlu ve Bol Örneklili 50.000 Kelimeli Yeni İngilizce-Türkçe Sözlük*, İstanbul: R. Zaimler Kitabevi, 1248 sayfa.
- Özön, Mustafa Nihat (1972), *Osmanlıca-Türkçe Sözlük*, 1.bs., Ankara: Bilgi Yayınevi, 863 sayfa.
- Özön, Nijat (1972), *Telaffuzlu Fransızca-Türkçe Sözlük*, Genişletilmiş Yeni Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi, 541 sayfa.
- Özön, Mustafa Nihat (1973), *Büyük Osmanlıca-Türkçe Sözlük*, 5.bs., İstanbul: İnkılap ve Aka Kitapevleri, 808 sayfa.
- Pınar, Reha (1973), *Türkçe-İngilizce Sözlük*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 448 sayfa.
- Aydın, Mükerrerem (1974), *Fransızca-Türkçe Telaffuzlu Sözlük*, İstanbul: Fono Yayınları.
- Püsküllüoğlu, Ali (1975), *Öz Türkçe Sözlük*, 2.baskıdan tıpkı basım, Ankara: Bilgi Yayınevi, 381 sayfa.
- Saraç, Tahsin (1976), *Büyük Fransızca-Türkçe Büyük Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1379 sayfa.
- Kemal Demiray ve diğerleri (1977), *Resimli Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 685 sayfa.
- TDK (1977), *Resimli Türkçe Sözlük*, 5.bs., Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 685 sayfa.
- Özön, Mustafa Nihat (1979), *Büyük Osmanlıca-Türkçe Sözlük*, 6.bs., İstanbul: İnkılap ve Aka Kitapevleri, 928 sayfa.
- Püsküllüoğlu, Ali (1979), *Öz Türkçe Sözlük*, 6. bs., Ankara: Bilgi Yayınevi, 433 sayfa.
- TDK (1979), *Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 893 sayfa.
- Yalt, A.Rıza (1979), *Çağdaş Fransızca-Türkçe Sözlük*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1039 sayfa.

5.5. 1980-1989 Yılları Arasında Yayımlananlar

- Aguşi, Kurtiş (1980), *Türkçe-Sırpça / Sırpça-Türkçe Sözlük*, İstanbul: Tekin Yayınevi, 381 sayfa.
- Püsküllüoğlu, Ali (1980), *Çağdaş Türkçe Sözlük*, Ankara: Maya Matbaacılık Yayıncılık, 886 sayfa.
- Alkım, Bahadır ve diğerleri(1981), *Redhouse Yeni Türkçe-İngilizce Sözlük*, 5.bs., İstanbul: Redhouse Yayınevi, 1292 sayfa.
- Demiray, Kemal (1981), *Türkçe Sözlük*, ilaveli 3.bs., İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri, 758 sayfa.
- Doğan, Mehmet (1981), *Büyük Türkçe Sözlük*, Ankara: Vadi Yayınları, 1424 sayfa.
- Ağakay, M. Ali (1981), *Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 893 sayfa.
- Doğan, Mehmet D.(1981), *Büyük Türkçe Sözlük: Türkçe, Osmanlıca Yabancı Dillerden Türkçeye Geçen ve En Çok Kullanılan Kelimeler*, Ankara: Birlik Yayınları, 1088 sayfa.
- Ağakay, M. Ali (1982), *Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 893 sayfa.
- Demiray, Kemal (1982), *Temel Türkçe Sözlük*, İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri, 1133 sayfa.
- Püsküllüoğlu, Ali (1982), *Öz Türkçe Sözlük*, 7. bs., Ankara: Turhan Kitabevi, 575 sayfa.
- TDK (1983), *Türkçe Sözlük*, Genişletilmiş 7.bs., Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1353 sayfa.
- TDK (1983), *Yeni Tarama Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 476 sayfa.
- Olgun, İbrahim (1984), *Farsça-Türkçe Sözlük*, Ankara: Elhan Kitabevi, 536 sayfa.
- Sak, Ziya (1984), *Resimli İngilizce-Türkçe Sözlük*, [yayımlı yeri belli değil] :İngilizce Öğretim Yayınları, 526 sayfa.
- Bilgi Yayınevi (1985), *Osmanlıca-Türkçe Sözlük*, Ankara: Bilgi Yayınevi, 529 sayfa.
- Moran, A.Vahid (1985), *Büyük Türkçe-İngilizce Sözlük*, Gözden Geçirilmiş Genişletilmiş 1.bs., İstanbul: Adam Yayınları, 1073 sayfa.
- Püsküllüoğlu, Ali (1985), *Çağdaş Türkçe Sözlük*, 2. bs., İstanbul: Milliyet, 886 sayfa.
- Metin Akar ve diğerleri (1986), *Temel Türkçe Sözlük*, İstanbul: Tercüman, 1532 sayfa.
- Püsküllüoğlu, Ali(1986), *Öz Türkçe Sözlük*, Genişletilmiş 8. bs., İstanbul: Çağdaş Yayınları, 590 sayfa.
- Redhouse (1986), *Redhouse Yeni Türkçe-İngilizce Sözlük*, 8.bs., İstanbul: Redhouse Yayınevi, 1292 sayfa.
- Tanış, Asım (1986), *İtalyanca-Türkçe Büyük Öğretici Sözlük*, İstanbul: İnkılap Kitabevi, 1824 sayfa.
- Demiray, Kemal (1987), *Temel Türkçe Sözlük*, 2.bs., İstanbul: İnkılap Kitabevi , 1133 sayfa.
- Dergâh Yayınları (1987), *Telafluzlu Türkçe-Arapça Sözlük*, İstanbul: Dergâh Yayınları, 248 sayfa.
- Milliyet (1987), *Telafluzlu Fransızca-Türkçe Yeni Sözlük*, İstanbul: Milliyet, 316 sayfa.
- Demiray, Kemal (1988), *Temel Türkçe Sözlük*, 5.bs., İstanbul: İnkılap Kitabevi , 760 sayfa.
- Kut, İnci(1988), *İspanyolca-Türkçe / Türkçe- İspanyolca Sözlük*, İstanbul: İnkılap Kitabevi, 235 sayfa.
- Steuerwald, Karl (1988), *Almanca-Türkçe Sözlük*, 1.bs., İstanbul: ABC Kitabevi, 669 sayfa.
- TDK (1988), *Türkçe Sözlük*, Genişletilmiş Yeni Basım, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1679 sayfa.

- ABC Kitabevi (1989), *Yunanca-Türkçe / Türkçe-Yunanca Sözlük*, Ankara: ABC Kitabevi, 431 sayfa.
Demirci, Muharrem (1989), *Japonca-Türkçe Sözlük*, İstanbul: ABC Kitabevi, 493 sayfa.
Kavas, Yakup (1989), *Okullar İçin Türkçe Sözlük*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 566 sayfa.
Moran, A.Vahid (1989), *Büyük Türkçe-İngilizce Sözlük*, Genişletilmiş 3.bs, İstanbul: Adam Yayınları, 1073 sayfa.
Özön, Mustafa Nihat (1989), *Büyük Osmanlıca-Türkçe Sözlük*, 8.bs., İstanbul: İnkılap Kitabevi, 928 sayfa.
Türpon, Grup (1989), *Süper Pratik Japonca Dil Reçetesi ve Türkçe-Japonca Sözlük (2 cilt)*, İstanbul: Sosyal Yayınları, 337 sayfa.
Ünlü, Mahir (1989), *Yabancı Karşılıklı Eş ve Yakın Anlamlı Öz Türkçe Sözlük*, 2. bs., İstanbul: İnkılap Kitabevi, 337 sayfa.

5.6. 1990-1999 Yılları Arasında Yayımlananlar

- Arıkan, Necmettin (1990), *Altın Sözlük İngilizce-Türkçe Sözlük*, 3. bs., İstanbul: Altın Kitaplar, 887 sayfa.
Arıkan, Necmettin (1990), *Altın Sözlük Türkçe-İngilizce Sözlük*, Genişletilmiş Yeni Basım, İstanbul: Altın Kitaplar, 491 sayfa.
Bilgi Yayınevi (1990), *Osmanlıca-Türkçe Sözlük*, Ankara: Bilgi Yayınevi, 530 sayfa.
Demiray, Kemal (1990), *Temel Türkçe Sözlük*, 2.bs., İstanbul: İnkılap Kitabevi, 1007 sayfa.
Mazlum, Mustafa (1990), *Türkçe-İngilizce Sözlük*, İstanbul: Milliyet, 448 sayfa.
Milliyet (1990), *Büyük Türkçe-Fransızca Sözlük*, Milliyet, 527 sayfa.
Milliyet (1990), *Türkçe-Almanca Sözlük*, Milliyet, 391 sayfa.
Taşçıoğlu, Yılmaz(1990), *İlkokullar İçin Türkçe Sözlük*, İstanbul: Risale Yayınları, 388 sayfa.
Dil Derneği (1991), *Öğrenciler İçin Türkçe Sözlük*, 1.bs., Ankara: Dil Derneği Yayınları, 664 sayfa.
Ercilasun, Ahmet Bican (1991), *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü I*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1183 sayfa.
Ercilasun, Ahmet Bican (1991), *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü II*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 502 sayfa.
Hürriyet (1991), *Hürriyet Türkçe Sözlük*, İstanbul: Hürriyet, 365 sayfa.
Tuğlacı, Pars (1991), *Büyük Türkçe-Fransızca Sözlük*, 4.bs., İstanbul: İnkılap Kitabevi, 825 sayfa.
Çelikkıran, M. Yasin (1992), *Çerkesçe-Türkçe Sözlük*, İstanbul: Chiviyazıları Yayınevi, 196 sayfa.
Dergâh Yayınları (1992), *Lise ve Dengi Okullar İçin Türkçe Sözlük*, İstanbul: Dergâh Yayınları, 572 sayfa.
Gürün, O. A. (1992), *Türkçe-Fransızca Sözlük*, İstanbul: İnkılâp Kitabevi, 596 sayfa.
İlmî Neşriyat (1992), *Türkçe-Kazakça Sözlük*, İstanbul: İlmî Neşriyat, 286 sayfa.
TDK (1992), *Türkçe Sözlük*, Yeni Basım, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1679 sayfa.
Yeğîn, Abdullah ve diğerleri (1992), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lugat*, İstanbul: TÜRDAV, 1081 sayfa.
Yılmaz, İlter (1992), *İtalyanca-Türkçe Sözlük ve İtalyanca Füller*, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 520 sayfa.

- Çankaya, Birsnel ve Bayram, Ali (1993), *Fince-Türkçe / Türkçe-Fince Cep Sözlüğü*, İstanbul: Fono Açıköğretim Kurumu Yayınları, 415 sayfa.
- Devellioğlu, Ferit(1993), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugati (Eski ve Yeni Harflerle)*, 11.bs., Ankara: Aydın Kitabevi, 1195 sayfa.
- Kanar, Mehmet (1993), *Büyük Türkçe-Farsça Sözlük*, İstanbul: Birim Yayıncılık, 528 sayfa.
- Metro-Longman Yayınları (1993), *Longman-Metro Büyük İngilizce-Türkçe /Türkçe-İngilizce Sözlük*, İstanbul: Metro-Longman, 1762 sayfa.
- Özen, Yaşar (1993), *Almanca-Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Polsko Turecki, Slownik ve Süer, Aydın (1993), *Lehçe-Türkçe Sözlük*, Ankara: Başkent Yayınları, 530 sayfa.
- Alova, Erdal ve Kabağaç, Sina (1994), *Lâtinçe-Türkçe Sözlük*, İstanbul: Sosyal Yayınları, 649 sayfa.
- Baskakov, N.A. ve diğerleri (1994), *Büyük Rusça-Türkçe Sözlük*, İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları, 950 sayfa.
- Berdak,Yusuf (1994), *Sözlük: Özbekistan Türkçesi-Türkiye Türkçesi / Türkiye Türkçesi-Özbekistan Türkçesi*, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 417 sayfa.
- Demiray, Kemal (1994), *Temel Türkçe Sözlük*, 3.bs., İstanbul: İnkılap Kitabevi, 1008 sayfa..
- Korkmaz, Aladdin ve Korkmaz, Müjgân (1994), *İlkokullar İçin Örnekli Türkçe Sözlük*, Ankara: TDV Yayınları, 493 sayfa.
- Parlatır, İsmail ve diğerleri (1994), *Türk Dil Kurumu Okul Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Basımevi, 864 sayfa.
- Püsküllüoğlu, Ali (1994), *Arkadaş Türkçe Sözlük*, Ankara: Arkadaş Yayınevi, 1215 sayfa.
- Püsküllüoğlu, Ali (1994), *Öz Türkçe Kılavuzu Yabancı Sözcüklere Türkçe, Türkçe Sözcüklere Yabancı Karşılıklar*, Ankara: Arkadaş Yayınevi, 209 sayfa.
- Püsküllüoğlu, Ali (1994), *Öz Türkçe Sözlük*, Genişletilmiş 11.bs., Ankara: Arkadaş Yayınevi, 600 sayfa.
- Saraç, Tahsin (1994), *Büyük Fransızca-Türkçe Sözlük*, 5.bs., İstanbul: Adam Yayınları, 1492 sayfa.
- Demiray, Kemal ve Alaylıoğlu, Ruşen (1995), *Ansiklopedik Türkçe Sözlük*, İstanbul: İnkılâp Kitabevi, 760 sayfa.
- Doğan, Ahmet (1995), *Osmanlıca-Türkçe Sözlük*, Ankara: Akçağ Yayınları, 608 sayfa.
- MEB (1995), *Örnekleriyle Türkçe Sözlük*, 4 Cilt, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Özön, Mustafa Nihat (1995), *Küçük Osmanlıca-Türkçe Sözlük*, İstanbul: İnkılap Kitabevi, 853 sayfa.
- Püsküllüoğlu, Ali (1995), *Ortaokullar İçin Türkçe Sözlük*, Ankara: Arkadaş Yayınları, 630 sayfa.
- Püsküllüoğlu, Ali (1995), *Türkçe Sözlük*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1696 sayfa.
- Tekin, Talat ve diğerleri (1995), *Türkmençe-Türkçe Sözlük*, Ankara: Simurg Yayınları, 725 sayfa.
- Tuğlacı, Pars (1995), *Okyanus: Ansiklopedik Türkçe Sözlük*, 8.bs., İstanbul: ABC Kitabevi.
- Vasilie, V.Yuriy (1995), *Türkçe-Sahaca (Yakutça) Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 312 sayfa
- Bağcı, Rıza (1996), *Okullar İçin Türkçe Sözlük*, İzmir: Nil Yayınları, 464 sayfa.
- Ceylan, Emine (1996), *Çuvaş Atasözleri ve Deyimleri – Çuvaşca-Türkçe / Türkçe-Çuvaşca Sözlük*, Ankara: Simurg Yayıncılık
- Demiray, Kemal (1996), *Temel Türkçe Sözlük*, İstanbul: İnkılap Kitabevi, 1133 sayfa.
- Doğan, D.Mehmet (1996), *Büyük Türkçe Sözlük*, 11.bs., İstanbul:Yeni Şafak Yayınları, 1169 sayfa.

- Ordulu, M. Akif (1996), *İlk Türkçe Sözlük İlköğretim Birinci Kademe İçin*, İstanbul: Erdem Yayınları, 557 sayfa.
- Özdemir, Hikmet ve Cebeci, Suat (1996), *Arapça-Türkçe Sözlük*, Ankara: Akçağ Yayınları, 496 sayfa.
- Püsküllüoğlu, Ali (1996), *Çağdaş Türkçe Sözlük*, Ankara: Arkadaş Yayınevi, 627 sayfa.
- Steuerwald, Karl (1996), *Almanca-Türkçe Sözlük*, İstanbul: ABC Kitabevi, 669 sayfa.
- Demiryan, Raffi (1997), *İtalyanca-Türkçe Sözlük*, İstanbul: İnkılap Kitabevi, 630 sayfa.
- Devellioğlu, Ferit (1997), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat: Eski ve Yeni Harflerle*, (Yay. Haz: A.S. Güneşal), 14. bs., Ankara: Aydın Kitabevi, 1195 sayfa.
- Ganiyev, Fuat ve diğerleri (1997), *Tatarca-Türkçe Sözlük*, Kazan: İnsan, 496 sayfa.
- Kuşçu, Hüseyin (1997), *Altın Türkçe Sözlük(Lise)*, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, 528 sayfa.
- Özön, Mustafa Nihat (1997), *Büyük Osmanlıca-Türkçe Sözlük*, 8.bs., İstanbul: İnkılap Kitabevi, 928 sayfa.
- Par, Arif Hikmet (1997), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Türkçe Sözlük*, İstanbul: Serhat Kitap Yayın, 536 sayfa.
- Püsküllüoğlu, Ali(1997), *Çağdaş Türkçe Sözlük*, Ankara: Arkadaş Yayınevi, 1215 sayfa.
- Püsküllüoğlu, Ali (1997), *İlköğretim Türkçe Sözlük (6, 7, 8. sınıflar için)*, Ankara: Arkadaş Yayınevi, 551 sayfa.
- Çalışan, Ömer (1998), *Resimli İngilizce-Türkçe Sözlük*, İstanbul: Gendaş Kültür Yayınları, 621 sayfa.
- İsmail Parlatur ve diğerleri(1998), *Türkçe Sözlük*, 9.bs., Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2522 sayfa.
- Parlatur, İsmail(1998), *Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TDK (1998), *Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Uç, Tayyibe ve diğerleri (1998), *Türkçe Sözlük*, Ankara: Dil Derneği Yayınları.
- Yaman, Eruğrul (1998), *Özbek Türkçesi-Türkiye Türkçesi/ Türkiye Türkçesi-Özbek Türkçesi Karşılıklar Kılavuzu*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 287 sayfa.
- Ağakay, M.Ali (1999), *Türkçe Sözlük*, 2.bs., Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 828 sayfa.
- Atalay, Hamit (1999), *İngilizce-Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Baskakov N.A. ve Tosçakova T.M. (1999), *Altayca-Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 266 sayfa.
- Bayram, Ali ve Stolotneya, Galina (1999), *Fono Modern Rusça-Türkçe, Türkçe-Rusça Sözlük*, İstanbul: Fono Yayınları, 768 sayfa.
- Doğan, Ahmet (1999), *Osmanlıca-Türkçe Sözlük*, 2.bs., Ankara: Akçağ Yayınları, 736 sayfa.
- Güneş, Eve ve Schoonen, G.T.H. (1999), *Hollandaca-Türkçe / Türkçe Hollandaca Sözlük*, İstanbul: Alfa Basım Yayın, 499 sayfa.
- Gürsoy Naskali, Emine ve Duranlı, Muvaffak (1999), *Altayca-Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 266 sayfa.
- Kartal, Numan (1999), *Açıklamalı Türkçe Sözlük*, İstanbul: İnkılap Kitabevi, 572 sayfa.
- Köktürk, Kemal (1999), *Yeni Türkçe Sözlük-İlköğretim*, İstanbul: İnkılap Kitabevi, 488 sayfa.
- Özön, Mustafa Nihat (1999), *İlköğretim Okulları İçin Çağdaş Sözlük*, İstanbul:İnkılap Kitabevi, 572 sayfa.

- Püsküllüoğlu, Ali (1999), *Çağdaş Türkçe Sözlük*, Ankara: Arkadaş Yayınevi, 1452 sayfa.
Püsküllüoğlu, Ali (1999), *Öz Türkçe Sözlük*, Ankara: Arkadaş Yayınevi, 776 sayfa.
Redhouse(1999), *Redhouse Türkçe/Osmanlıca-İngilizce Sözlük* , 17.bs., İstanbul: Sev Matbaacılık , 1370 sayfa.
Saraç, Tahsin (1999), *Büyük Fransızca-Türkçe Sözlük*, İstanbul: Adam Yayınları, 1076 sayfa.
Yurt, Zafer (1999), *Resimli Örnekli Türkçe Sözlük*, İstanbul: Nurdan Yayınları, 424 sayfa.

5.7. 2000-2007 Yılları Arasında Yayımlananlar

- Akdağ, Aytaç ve Seçkin, Hidayet (2000), *Yeni Türkçe Sözlük*, İstanbul: İlköğretim Bahar Kitapları, 511 sayfa.
Altın Kitaplar (2000), *İngilizce-Türkçe Sözlük*, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, 384 sayfa.
Altın Kitaplar (2000), *Türkçe Altın Sözlük*, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, 304 sayfa.
Kuşçu, Hüseyin (2000), *Altın Türkçe Sözlük ve İmla Kılavuzu*, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, 304 sayfa.
MEB (2000), *Örnekleriyle Türkçe Sözlük*, 4 cilt, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 3337 sayfa.
Parlatır, İsmail ve diğerleri (2000), *Okul Sözlüğü*, 2.bs., Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1124 sayfa.
Püsküllüoğlu, Ali (2000), *İlköğretim Türkçe Sözlük (6, 7, 8. sınıflar için)*, Ankara: Arkadaş Yayınevi, 626 sayfa.
Sözer, Vural (2000), *Atasözleri Sözlüğü*, İstanbul: Epsilon Yayınları, 271 sayfa.
Ulusoy, Zafer (2000), *Almanca Modern Sözlük Almanca-Türkçe /Türkçe-Almanca Sözlük*, İstanbul: Fono Yayınları, 912 sayfa.
- Akdoğan, Asuman ve Nakip, Mahir (2001), *Açıklamalı İşletme Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Literatür Yayınları, 326 sayfa.
Alfa Basım Yayın (2001), *İlköğretim Türkçe Sözlük*, İstanbul: Alfa Basım Yayım, 504 sayfa.
Claidze, Lia (2001), *Türkçe-Gürcüce / Gürcüce-Türkçe Sözlük*, 2 cilt, İstanbul: Gürcistan Bilimler Akademisi, 1543 sayfa.
Çankaya, Birsen ve Gonzalez, Jose R. (2001), *İspanyolca-Türkçe / Türkçe-İspanyolca Sözlük*, İstanbul: Fono Açıköğretim Kurumu Yayınları, 558 sayfa.
Püsküllüoğlu, Ali (2001), *Öğrenciler İçin Türkçe Sözlük*, İstanbul: 1352 sayfa.
Tanış, Asım (2001), *Türkçe-İtalyanca Sözlük*, İstanbul: İnkılap Kitabevi, 1366 sayfa.
Turgut, Harun (2001), *Zazaca-Türkçe Sözlük*, İstanbul: Peri Yayınları, 336 sayfa.
- Baykara, Oğuz (2002), *Temel Japonca-Türkçe Sözlük*, Ankara:Ayraç Yayınevi, 1960 sayfa.
Baykara, Oğuz (2002), *Temel Japonca-Türkçe Sözlük*, 1.bs., Ankara: Ayraç Yayınevi, 951 sayfa.
Bayrak, M. Faruk (2002), *Alfa Sözlük Almanca-Türkçe/ Türkçe-Almanca Sözlük*, İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım, 788 sayfa.
Cihan Yayınları (2002), *Osmanlıca-Türkçe Sözlük*, İstanbul: Cihan Yayınları, 491 sayfa.
Doğan, Ahmet (2002), *Türkçe Sözlük: İlköğretim için*, Ankara: Akçağ Yayınları, 608 sayfa.
Gültekin, Mevlüt ve Yoldaş, M. Asif (2002), *Afganistan Özbekçesi-Türkçe Sözlük*, Ankara: Nobel Yayınları, 247 sayfa.

- Kumkale, Rüknettin (2002), *Açıklamalı Muhasebe Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Literatür Yayınları, 320 sayfa.
- Püsküllüoğlu, Ali (2002), *Türkçe Sözlük*, Güncellenmiş 4.bs., Ankara: Doğan Kitap, 1696 sayfa.
- Aksoy, Azmi (2003), *Yunanca-Türkçe / Türkçe-Yunanca Sözlük*, 1.bs., Alfa Basım Yayım Dağıtım, 1370 sayfa.
- Alfa Yayın Grubu (2003), *Büyük İngilizce-Türkçe /Türkçe-İngilizce Sözlük*, İstanbul: Alfa Yayınları, 1079 sayfa.
- Alova, Erdal ve Kabağaç, Sina (2003), *Latince-Türkçe/ Türkçe-Latince Sözlük*, İstanbul: Sosyal Yayınları, 650 sayfa.
- Çankaya, Birsen ve Barlas, Nevin (2003), *İtalyanca-Türkçe / Türkçe-İtalyanca Modern Sözlük*, İstanbul: Fono Yayınları, 866 sayfa.
- Doğan, Mehmet D. (2003), *Doğan Büyük Türkçe Sözlük: Türkçe, Osmanlıca Yabancı Dillerden Türkçeye Geçen ve En Çok Kullanılan Kelimeler*, Ankara: Vadi Yayınları, 1452 sayfa.
- Hürmüzlü, Habib (2003), *Kerkük Türkçesi Sözlüğü*, İstanbul: Kerkük Vakfı, 383 sayfa.
- Kartal, Numan (2003), *Açıklamalı Türkçe Sözlük*, Ankara: İnkılap Kitabevi, 671 sayfa.
- Köklügiller, Ahmet ve diğerleri (2003), *Türkçe Sözlük*, İstanbul: Milliyet, 638 sayfa.
- Püsküllüoğlu, Ali (2003), *Arkadaş Türkçe Sözlük*, 4.bs., Ankara: Arkadaş Yayınevi, 1121 sayfa.
- Püsküllüoğlu, Ali (2003), *Resimli Türkçe Sözlük*, Ankara: Arkadaş Yayınları, 1352 sayfa.
- TDK (2003), *Moğolca-Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1769 sayfa.
- Vardar, Berke (2003), *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları, 227 sayfa.
- Akyazı, Aydın (2004), *Öğrenciler İçin Türkçe Sözlük*, Ankara: Arkadaş Yayınevi, 594 sayfa.
- Aslan, Mehmet (2004), *Rusça Standart Sözlük Rusça-Türkçe Sözlük / Türkçe-Rusça*, İstanbul: Fono Yayınları, 649 sayfa.
- Cengiz, Metin ve Cengiz, Münevver (2004), *İlköğretim Türkçe Sözlük*, İstanbul: Kare Yayınları, 640 sayfa.
- Dil Derneği (2004), *Öğrenciler İçin Türkçe Sözlük*, Genişletilmiş 2.bs., İstanbul: Tudem Kültür Yayınları, 776 sayfa.
- Engin Yayınları (2004), *Türkçe Sözlük*, Ankara: Engin Yayınevi, 716 sayfa.
- Evdokimovna, Tamara (2004), *Rusça Temel Sözlük Rusça-Türkçe / Türkçe-Rusça*, İstanbul: Multilingual Yayınları, 725 sayfa.
- Fono Yayınları (2004), *Fransızca-Türkçe Ünlü Sözlük*, İstanbul: Fono Yayınları, 732 sayfa.
- Fono Yayınları (2004), *Fransızca-Türkçe Ünlü Sözlük*, İstanbul: Fono Yayınları, 836 sayfa.
- Fono Yayınları (2004), *İngilizce Büyük Sözlük (İngilizce-Türkçe / Türkçe-İngilizce)*, 1.bs., İstanbul: Fono Yayınları, 1740 sayfa.
- Gültek, Vedat (2004), *Rusça-Türkçe Sözlük: 61.000 sözcük*, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 1960 sayfa.
- Güney, Salih (2004), *Açıklamalı Yönetim-Organizasyon ve Örgütsel Davranış Terimler Sözlüğü*, Ankara: Siyasal Kitabevi, 348 sayfa.
- Örs, Derya ve diğerleri (2004), *Osmanlıca-Türkçe Sözlük*, Ankara: Gün Yayıncılık, 529 sayfa.
- Papatya Yayınları (2004), *Yeni Türkçe Sözlük*, İstanbul: Papatya Yayınları, 460 sayfa.
- Püsküllüoğlu, Ali (2004), *Türkçe Sözlük*, 7.bs., Ankara: Arkadaş Yayınevi, 1533 sayfa.

- Püsküllüoğlu, Ali (2004), *Türkçe Sözlük*, Ankara: Doğan Kitap, 1696 sayfa.
- Püsküllüoğlu, Ali (2004), *Resimli Türkçe Sözlük*, Ankara: Arkadaş Yayınevi, 148 sayfa.
- Toven, Mehmet Bahaettin (2004), *Türkçe Lugat*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1210 sayfa.
- Tudem Yayınları (2004), *Öğrenciler İçin Türkçe Sözlük*, İstanbul: Tudem Eğitim Hizmetleri, 776 sayfa.
- Tülek, Ahmet (2004), *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, Ankara: Akçağ Yayınları, 364 sayfa.
- Ünlü, Mahir (2004), *Yabancı Karşılıklı Türkçe Sözlük*, 1.bs., İstanbul: İnkılap Kitabevi, 460 sayfa.
- Akış Bilsev ve Türkan Memet (2005), *Türkçe Sözlük*, İstanbul: Gendaş Kültür Yayınları, 895 sayfa.
- Arđanancı, Ertan (2005), *İngilizce-Türkçe Sözlük*, İstanbul: Farklı Yayıncılık, 268 sayfa.
- Arıkoğlu, Ekrem (2005), *Örnekli Hakaşca-Türkçe Sözlük*, Ankara: Akçağ Yayınları, 558 sayfa.
- Ayverdi, İlhan (2005), *Misalli Büyük Türkçe Sözlük (3 cilt)*, İstanbul: Kubbealti Neşriyat, 7046 sayfa.
- Bu Yayınları (2005), *İlköğretim yeni Türkçe Sözlük*, İstanbul: Bu Yayınevi, 512 sayfa.
- Cumakunova, Gülzira (2005), *Türkçe-Kırgızca Sözlük: 50.000 kelime*, Bişkek: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, 999 sayfa.
- Devellioğlu, Ferit(2005), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat (Eski ve Yeni Harflerle)*, 22.bs., Ankara: Aydın Kitabevi.
- Doğan, Ahmet (2005), *Osmanlıca-Türkçe Sözlük*, 3.bs., Ankara: Akçağ Basım Yayım Pazarlama, 736 sayfa.
- Doğan, Mehmet (2005), *Büyük Türkçe Sözlük*, Ankara: Pınar Yayıncılık, 685 sayfa.
- Güldiken, Kadir (2005), *Moheg (Türkçe-Farsça / Farsça-Türkçe) Sözlük*, İstanbul: Alfa Basım Yayın, 736 sayfa.
- Gültek, Vedat (2005), *Rusça-Türkçe Sözlük*, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 650 sayfa.
- Kanar, Mehmet (2005), *Etimolojik Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, İstanbul: Derin yayınları, 1024 sayfa.
- Kara, Selahattin (2005), *Resimli Türkçe Sözlük*, İstanbul: Berk Yayınları, 442 sayfa.
- Kavcar, Cahit ve Hengirmen, Mehmet (2005), *Türkçe Sözlük*, Ankara: Engin yayınevi, 800 sayfa.
- Koçak, Emine (2005), *Kelebek Türkçe Sözlük* İstanbul: Kelebek Yayınevi, 501 sayfa.
- Köksal, Nilüfer (2005), *Rusça Standart Sözlük Rusça-Türkçe Sözlük / Türkçe-Rusça Sözlük*, 1.bs., İstanbul: Engin Yayınevi, 536 sayfa.
- Olgun, İbrahim ve Draşan, Cemşit (2005), *Farsça-Türkçe Sözlük*, Ankara: Murat Kitap ve Yayınevi, 284 sayfa.
- Olgun, İbrahim ve Draşan, Cemşit (2005), *Türkçe-Farsça Sözlük*, Ankara: Murat Kitap ve Yayınevi, 536 sayfa.
- Redhouse (2005), *Redhouse Yeni İngilizce Sözlüğü İngilizce-Türkçe /Türkçe-İngilizce*, 16.bs., İstanbul: Sev Matbaacılık ve Yayıncılık, 702 sayfa.
- Tanış, Asım (2005), *Büyük İtalyanca-Türkçe Öğretici Sözlük*, 2.bs., İstanbul: İnkılap Kitabevi, 1365 sayfa.
- TDK (2005), *Türkçe Sözlük*, 10.bs., Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2244 sayfa.
- TDK (2005), *Türkçe Sözlük:İlköğretim Okulları İçin*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 228 sayfa.
- Uygur, Mualla (2005), *İlköğretim Resimli İngilizce-Türkçe Sözlük*, Ankara: Engin Yayınevi, 383 sayfa.
- Abdullah Yeđin ve diğerleri (2006), *Büyük Lugat: Osmanlıca-Türkçe Sözlük*, İstanbul: Sebat Yayınları, 1070 sayfa.
- Ali Dündar ve diğerleri [yayım tarihi belirtilmemiş], *Türkçe Sözlük*, Genişletilmiş 2. bs., Tudem Kültür Yayınları, 776 sayfa.

- Baltaş, Şöhret ve Gökalp, Evrim (2006), *İlköğretim Türkçe Sözlük*, İstanbul: Bordo Siyah Yayınları, 580 sayfa.
- Baltaş, Şöhret ve Gökalp, Evrim (2006), *İlköğretim Türkçe Sözlük*, 2.bs., İstanbul: Bordo Siyah Yayınları, 800 sayfa.
- Baltaş, Şöhret ve Gökalp, Evrim (2006), *Ortaöğretim Türkçe Sözlük*, İstanbul: Bordo Siyah Klasik Yayınları, 1000 sayfa.
- Baltaş, Şöhret ve Gökalp, Evrim (2006), *Ortaöğretim Türkçe Sözlük*, İstanbul: Bordo Siyah Yayınları, 3644 sayfa.
- Bayar, Nevnihal (2006), *Açıklamalı Yeni Kelimeler Sözlüğü*, Ankara: Akçağ Yayınları, 395 sayfa.
- Çelikkanat, Didar (2006), *Pratik Türkçe Sözlük*, Ankara: Gün Yayıncılık, 656 sayfa
- Doğan, Kenan (2006), *Büyük Almanca-Türkçe Sözlük*, İstanbul: İnkılap Kitabevi, 760 sayfa.
- Hansoy, Ferit Namık [yayım tarihi belirtilmemiş], *Büyük Fransızca-Türkçe Sözlük*, İstanbul : İnkılap Kitabevi, 896 sayfa.
- Kaya, Korhan (2006), *Sanskrit-Türkçe Sözlük*, Ankara: İmge Kitabevi, 307 sayfa.
- Maksudoğlu, Mehmet [yayım tarihi belirtilmemiş], *Arapça-Türkçe Sözlük*, İstanbul: İFAV Yayınları, 544 sayfa.
- Morpa Yayınları (2006), *Türkçe Sözlük: İlköğretim Okulları İçin*, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları, 687 sayfa.
- Multilingual (2006), *Rusça Yeni Sözlük Türkçe-Rusça Sözlük*, İstanbul: Multilingual Yayınları, 692 sayfa.
- Nazime Antel ve diğerleri [yayım tarihi belirtilmemiş], *Türkçe-Osmanlıca-İngilizce Sözlük Redhouse Sözlük*, İstanbul: Redhouse Yayınları, 1370 sayfa.
- Özkan, Yıldız (2006), *Türkçe Sözlük*, İstanbul: Kare Yayınları, 664 sayfa.
- Özön, Mustafa Nihat (2006), *Küçük Osmanlıca-Türkçe Sözlük*, 7.bs., İstanbul: İnkılap Kitabevi, 853 sayfa.
- Püsküllüoğlu, Ali (2006), *Yeni Bin Yıl Sözlük Seti (6 cilt)*, İstanbul: Angora Kitaplığı, 4434 sayfa.
- TDK (2006), *İlköğretim Okulları İçin Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 778 sayfa.
- Tuğlacı, Pars (2006), *Büyük Türkçe-Fransızca Sözlük*, 8.bs., İstanbul: İnkılap Kitabevi, 825 sayfa.
- Bayram, Bülent (2007), *Çuvaş Türkçesi-Türkiye Türkçesi Sözlük*, Konya: Tablet yayınları.
- Benekçi, Şerif (2007), *İlköğretim Türkçe Sözlük*, İstanbul: Damla Yayınevi, 512 sayfa.
- Çakıcıoğlu, Erdal (2007), *İlköğretim Türkçe Sözlük*, İstanbul: Yakamoz Yayınevi, 608 sayfa.
- Çakıcıoğlu, Erdal (2007), *Ortaöğretim Türkçe Sözlük*, İstanbul: Yakamoz Yayınevi, 712 sayfa.
- Hengirmen, Mehmet (2007), *Deyimler Sözlüğü*, Ankara: Engin Yayınevi, 608 sayfa.
- Karol, Sevinç ve Suludere Zekiye (2007), *Biyoloji Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1067 sayfa.
- Sinanoglu, Oktay (2007), *Açıklamalı Fizik, Kimya, Matematik Ana Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 294 sayfa.
- Uslu, Mustafa (2007), *Ansiklopedik Türk Dili ve Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Yağmur Yayınları, 382 sayfa.

6. Sonuç

Dil çalışmalarının en önemlilerinden olan sözlük çalışmaları, çeşitli türde hazırlanmıştır. *Dildeki mevcut söz varlığını ortaya koyan sözlükler, kelimeleri kökenleriyle ortaya koyan sözlükler (etimolojik*

sözlükler), *Geçmişteki kelimeleri günümüz nesillerine aktaran sözlükler, ihtiyaca yönelik değişik alanlarda söz varlığını ortaya koyan sözlükler, üretim sonucu ortaya çıkan kelimelere karşılık olan kelimeleri ortaya koyan sözlükler, öğretim kademelerine hitap eden sözlükler, dil eğitim ve öğretimine yönelik sözlükler, çeviri ya da tercüme faaliyetlerine yönelik olarak hazırlanan sözlükler, dil ve lehçeleri karşılaştırmaya yönelik sözlükler, değişik dil ve lehçeleri anlamaya yönelik sözlükler*, bunlardan bazılarıdır.

Çoğunlukla Türkçeye yönelik hazırlanan sözlükler değişik dillere yönelik olarak da hazırlanmıştır. Özellikle çeviriye ve dil öğrenimine yönelik sözlüklerin varlığı önemli bir yekûn oluşturmaktadır. *İngilizce-Türkçe, Fransızca-Türkçe, Almanca-Türkçe, Arapça-Türkçe, Farsça-Türkçe* sözlükler çokça yayımlanmış sözlüklerdendir. Bunun yanı sıra, son yıllarda Türkçeden diğer dillere yönelik sözlüklerin de yayımlanmasında artış görülmektedir: *Türkçe-İngilizce, Türkçe-Fransızca, Türkçe-Almanca*. Bazen de bunlar tek bir sözlük içinde toplanmıştır. *Türkçe-İngilizce, İngilizce-Türkçe Sözlük* gibi. Değişik bilimlere ait terim sözlükleri de önemli çalışmalardandır: *Biyoloji terimleri, İşletme terimleri* sözlükleri gibi...

Bütün bu çalışmalar sayesinde dil hem korunmakta hem zenginleştirilmekte ve geliştirilmektedir. Diğer taraftan söz varlığı ile toplumun kültürünü yansıtan bu eserler, unutulmuş, unutulmaya yüz tutmuş değerleri de günümüze kadar taşıması itibarıyla çok önemli kaynaklardır.

Sözlük çalışmalarının zor bir iş olduğu gerçektir. Cumhuriyetin ilk yıllarında dil alanında önemli çalışmalar yapılsa da sözlük çalışması anlamında büyük atılımlar yapılamamıştır. Türk Dil Kurumunun yoğun çabaları sonucunda ilk sözlük çalışmasının 1945'te yapılmasıyla beraber sözlük çalışmaları da hız kazanmıştır. Özellikle 1970'li yıllardan sonra sözlük çalışmalarında belirgin bir artış görülmüş ve bu, yıldan yıla artmıştır. 1980'li yıllardan sonra sözlük çalışmaları daha da yoğunluk kazanmış; öyle ki aynı yılda çok sayıda sözlük yayımlanmış; bazı sözlükler aynı yıl içerisinde birden fazla baskı yapmıştır.

Kurumlar tarafından hazırlanan sözlüklerin sayısı da azımsanmayacak kadar çoktur.

Yabancı dil öğreniminin yaygınlaşması ile karşılaştırmalı sözlük çalışmalarında büyük bir artış görülmüş; bu sözlükler de kısa zamanda baskı sayılarını artırmıştır.

Türk Cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarını kazanmasıyla sözlük çalışmalarında yeni bir alan açılmış ve Türk lehçeleriyle ilgili çok sayıda sözlük art arda yayımlanmaya başlamıştır.

Ali Püsküllüoğlu, Mustafa Nihat Özön, Mehmet D. Doğan, Ahmet Doğan, Kemal Demiray, M. Ali Ağakay, Mehmet Kanar gibi isimler sözlükçülük tarihimize adlarını sayısızca yazdırmışlar ve bu yönleriyle öne çıkmışlardır.

“Redhouse”, “Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat”, “Türkçe Sözlük (TDK)” gibi sözlükler defalarca baskı yapmıştır.

Yapılan çalışmaları yeni çalışmaların bir başlangıcı görüp, yapılanlarla yetinmemek dilin zenginliğine zenginlik katacaktır. Bunun için de, Türk dilinin korunması ve zenginleştirilmesi konusunda Atatürk'ün dediği gibi bütün kurumların ve kişilerin hassas olması ve özveriyle çalışması gerekir.

KAYNAKÇA

- Akkuşak, Osman (2007), "Türkçe'nin en büyük sözlüğü: 246000 kelime", Yeni Şafak Gazetesi, 1 Temmuz 2007,
<http://yenisafak.com.tr/yazarlar>
- Boz, E. (2006), "Sözlük ve Sözlükçülük Sorunları, Tartışmalar ve Öneriler", Türkçenin Çağdaş Sorunları, İstanbul: Divan Yayınevi, 9-46.
- Böler, Tuncay (2006), Türkçe Sözlük (TDK) ile Örnekleriyle Türkçe Sözlük'ü (MEB) Karşılaştırma Denemesi,
Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 1, (2006): 101-118
<http://kitap.antoloji.com/kategori>
<http://www.idefix.com/kitap>
<http://www.kitapyurdu.com/kitap>
<http://www.tdk.org.tr/TR/Genel>
- İlaydın, H. (1953), Sözlüklerimize Dair, Türk Dili, Aralık, 27: 127-132.
- Kocaman, A. (1998), "Dilbilim, Sözlük, Sözlükçülük", Kebikeç 6: 111-113.
- MEB (1995-1196), Örnekleriyle Türkçe Sözlük (1 ve 2. ciltler 1995, 3 ve 4. ciltler 1996) Ankara: MEB Yayınları.
- TDK (2005), Türkçe Sözlük (2005), Ankara: TDK Yayınları.
- Uzun, L. (1999), "1945'ten Bu Yana Türkçe Sözlükler", Kebikeç 7-8: 53-57.
- Uzun, N. E. (2003), "Modern Dilbilim Bulguları Işığında Türkçe Sözlüğe Bir Bakış", Dil ve Edebiyatı Araştırmaları Sempozyumu 2003, Mustafa Canpolat Armağanı (Yayımlayanlar: Aysu Ata, Mehmet Ölmez), Ankara: 281-293.
- Yetiş, K. (2005), Atatürk ve Türk Dili , 3 cilt, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Zülfikâr H. (2008), "Sözlüklerin Teknik Özellikleri ve Dil Bilgisi Çalışmalarında Sözlüklerden Yararlanmak üzerine...", Türk Dili, Sayı: 681.

